

Nenaplněný sen o Měsíci

Zemřel americký astronaut Richard Francis Gordon Jr.

Jeden let v programu Gemini, jeden v programu Apollo a jen těsně mu uniklo přistání na Měsíci. To je stručný životopis amerického astronauta Richarda Gordona.

V roce 1962 se jejich cesty rozdělily, později se ale spolu vydali do vesmíru: Richard Gordon a Charles Conrad

Piloti Charles Conrad a Richard Gordon spolu sdíleli kajutu už na letadlové lodi USS Ranger (CV-61), posléze i pokoj na základně NAS Miramar u San Diega. Jakmile NASA vyhlásil v roce 1962 konkurz na astronauty, oba se přihlásili. Přijat byl ale jen Conrad. Když odcházel do Houstonu, nechal Gordonovi na památku fotografii, na níž stojí u stíhačky F-4 Phantom II a k níž připsal: „Dickovi: Než budeme zase sloužit spolu.“ Šlo o skutečně prorocká slova. Richard Gordon byl vybrán jen o rok později do třetího oddílu astronautů NASA. A nejen to, oba staří přátelé „sloužili spolu“ hned na dvou kosmických výpravách.

Cesta mezi astronauty

Richard Francis Gordon Jr. se narodil 5. října 1929 v Seattlu. Vystudoval chemii na University of Washington (1951) a ještě v tomtéž roce si podal přihlášku k námořnímu letectvu, ač sám tvrdil, že „do té doby jsem letadlo zblízka neviděl“. V roce 1953 si připnul pilotní křídélka a jeho prvním působištěm se stalo Jacksonville na Floridě. O čtyři roky později nastupuje do Test Pilot School na základně Patuxent River v Marylandu, kde zkouší stroje F8U Crusader, F11F Tigercat, FJ Fury a A4D Skyhawk. A především F4H Phantom II, který následně pomáhá zavádět do výbroje Atlantické a Pacifické flotily. Jak již bylo uvedeno výše, sloužil mimo jiné na lodi USS Ranger a základně Miramar, kde jej také zastihla zpráva, že byl přijat do třetího oddílu astronautů NASA (říjen 1963).

Průkopník kosmických vycházek

Bez větší nadsázky se dá říci, že Gordon měl cestičku do vesmíru umetenou. Měl silného přímluvce

ve starém kamarádovi Conradovi, který se rychle stal jednou z vůdčích osobností oddílu, a zároveň udělal dojem na šéfastronauta Donalda Slaytona, který měl na starosti výběr posádek. Ten do svých pamětí u výběru třetího oddílu astronautů poznamenal: „(Richard Gordon) byl jeden z nejlepších testovacích pilotů námořnictva.“ Není mnoho kandidátů, o kterých by se pochvalně zmínil už při nástupu do oddílu. A tak i když Gordon skončil (stejně jako ostatní z oddílu 1963) ve skupině pilotů pro Apollo, byl při první příležitosti povolán do programu Gemini. Stalo se necelé dva roky po zahájení výcviku, kdy byl v červenci 1965 neoficiálně jmenován do záložní posádky Gemini 8. Společně s velitelem Charlesem Conradem. Což ve Slaytonově rotačním systému znamenalo dvě posádky přeskocit a stát se hlavní. Takže když 12. září 1966 startovala loď Gemini 11, v jejich křeslech seděli Conrad a Gordon. V progra-

Richard Gordon se při letu Gemini 11 stal teprve pátým člověkem, který uskutečnil kosmickou vycházku

mu bylo náročné setkání s cílovým tělesem Agena na konci prvního obletu Země, díky čemuž bylo nutné uskutečnit start v nejkratším okně v programu Gemini - trvalo jen dvě sekundy. Vše ale probíhalo na výbornou, 85 minut po startu už letěla Gemini s Agenou ve formaci a o čtyři minuty později byla tělesa spojena. V rámci výcviku posádky si oba astronauti vyzkoušeli spojení a rozpojení lodí, a to ve dne i v noci. Druhý den letu čekal na Gordona první ze dvou plánovaných výstupů ve skafandru. Oba astronauti byli sehraaní, a tak přestože měli na přípravu vyhrazeny celé čtyři hodiny, zvládli ji za 50 minut. Což se ale paradoxně ukázalo jako problém, protože se zahájením výstupu museli čekat a Gordonovi začalo být vedro. Jeho skafandr měl totiž výměník pro regulaci teploty, který byl navržen pro práci ve vakuu, ale v podmínkách atmosféry na palubě Gemini nefungoval. Gordon tak zahajoval výstup poměrně vyčerpan. A když si uvědomíme, že v té době byly kosmické vycházky i příprava na ně v plenkách (například výcvik ve vodním bazénu byl zaveden až později), ocitl se astronaut záhy v problémech. Nejprve odletěl od lodi, ale Conrad s něčím podobným počítal: držel Gordonovo poutací lano a jen pomalu ho popouštěl, takže si kolegu rychle přitáhl zpět. Pak měl problém s připojením lana k Ageně, jímž obě tělesa měla po rozdělení zůstat spojena. Ač šlo jen o zaklapnutí skoby, mořil se s ním přes šest minut. „Bylo to, jako bych se pokoušel zavázat tkaničku jednou rukou,“ vzpomínal později na práci bez opory ve stavu beztlíže.

V plánu sice bylo ještě odzkoušení autonomní manévrovací jednotky HHMU (tryskového „kosmického křesla“), ale Conrad pochopil Gordonovo vyčerpaní a jakožto velitel mu nařídil výstup ukončit. Trval tak jen 33 namísto plánovaných 107 minut.

Rekordní oběžná dráha

Po zasloužené noci následoval den plný událostí. Nejprve byl na 26 sekund zažehnut motor tělesa Agena, který zvýšil apogeum na 1370 km. Což je dosud nepřekonaná hodnota při letu na oběžné dráze kolem Země. Na následujících dvou obletech pořídili astronauti 300 snímků Země pro meteoro-

Richard Gordon během výcviku na let Apollo 12

logické účely, pak následovalo 23 sekund trvajících brzdění a návrat na původní dráhu.

Tentýž den uskutečnil Gordon druhý výstup, v jehož rámci ovšem jen zůstal v průlezu lodi a ultrafialovou astronomickou kamerou snímkoval vybrané oblasti oblohy. Protože měl dostatek kyslíku, bylo rozhodnuto výstup prodloužit na druhou „noc“ (tedy na dobu, kdy je loď ve stínu zemském). Při čekání na západ Slunce neměli vyčerpaní astronauti nic na práci, a tak se jim podařilo oběma usnout - Gordon ve skafandru napůl vykloněn z lodi, Conrad ve velitelském křesle Gemini. Pozemní stanice Tananarive je několikrát volala, než se probudili. Připsali si tak další rekord: stali se prvními lidmi, kteří usnuli ve vakuu.

Po návratu Gordona na palubu následovalo oddělení od Ageny, ovšem obě tělesa zůstala spojená lankem o délce přes 30 metrů. Astronauti uvedli sestavu do rotace, takže vytvořili umělou tíži (výpočty ukázaly, že měla hodnotu 0,00015 g).

Cesta k Měsíci

Jen krátce po návratu z Gemini 11 se Slayton rozhodl Conrada „recyklovat“ do jedné z prvních posádek programu Apollo, konkrétně do zálohy letu Apollo 3. Což by znamenalo hlavní posádku Apolla 6 (dle tehdejšího číslování); pravděpodobně test lunárního modulu na oběžné dráze Měsíce. Praxe byla taková, že Slayton vybral velitele letu, s ním zbývající členy posádky. Když zvolil Conrada, ten k sobě na Měsíc chtěl Gordona. Slayton to ale nedovolil: Gordon byl výborný a zkušený (a takových byl nedostatek) pilot a jako takový byl užitečnější při pilotování mateřské lodi na lunární dráze. Conrad tedy souhlasil s tím, že sice spolu poletí, ale na Měsíc nevstoupí, a jako pilota lunárního modulu požadoval Alana Beana, jemuž dělal u námořnictva instruktora. Slayton to ale odmítl s tím, že Bean se připravuje v programu Apollo Applications (tedy pro let na stanici Skylab) a že si má Conrad zvolit někoho jiného. S Gordonem se nakonec shodli na Cliftonu Williamsovi.

Jenže ten 5. října 1967 zahynul při letecké nehodě. Conrad opět požádal o Beana a tentokrát už Slayton svolil. Tak se zrodila posádka Conrad-Gordon-Bean, která se nově chystala jako záloha Apolla 8 (po tragickém požáru Apolla 1 došlo k přechíslování misí) s výhledem na let v Apollu 11. Zpoždění ve vývoji lunárního modulu vedlo k tomu, že se posádka přesunula na zálohu Apolla 9 a letěla tak až jako hlavní Apolla 12.

To odstartovalo 14. listopadu 1969 a uskutečnilo druhé přistání na Měsíci. Gordon si vyzkoušel roli „nejosamějšího člověka“, když téměř 38 hodin létal sám v mateřské lodi kolem Měsíce a čas věnoval hlavně fotografování oblastí pro budoucí přistání. Necítil se osamocen? „Kdybyste znali ty dva šašky, se kterými jsem žil, taky byste byli vděční za chvíli o samotě,“ reagoval na všetečné otázky novinářů. Když se Conrad a Bean připojili s lunárním modulem zpět k mateřské lodi, Gordon se zhrzil. Modul byl plný prachu, kdysi bílé skafandry byly k nepoznání zaneseny. „Nepolezete sem a nezaprasíte mi můj čistý velitelský modul,“ byl nekompromisní. Dvojice z lunárního modulu mu tak nejprve přechodovým tunelem poslala kontejnery se vzorky a využitelné vybavení. Poté si svlékla skafandry, spodní vrstvy oblečení a jen v plenách vplula do mateřské lodi.

Posádka Apolla 12 opouští po přistání návratový modul

Nenaplněný sen o Měsíci

Po návratu Conrad a Bean Gordona přemlouvali, ať s nimi jde do programu stanice Skylab. Gordon ale měl velký sen: vrátit se k Měsíci a projít se po jeho povrchu. Rozhodně nebyl nesplnitelný, Slayton jej jmenoval velitelem záložní posádky Apolla 15 (společně s Vance Brandem a Harrisonem Schmittem). Čistě teoreticky se měl Gordonův sen splnit při letu Apollo 18, jenže to bylo zrušeno. Ovšem nevzdával se. Věděl, že má v posádce triumf v podobě geologa Schmitta. Vědecká obec USA totiž chtěla, aby se

Mise Gemini 11 se zapsala do historie mimo jiné spojením s cílovým tělesem Agena pomocí třicetimetrového lana

po Měsíci prošel skutečný výzkumník, a ne pouze vyškolený pilot. Zjednodušeně: Gordon si začal nárokovat místo v Apollu 17. Velitel Apolla 17 Eugene Cernan zase bojoval za zachování své posádky, Slayton pak za dodržení jeho „rotačního principu“. Nakonec musel kapitulovat, protože tlak „shora“ byl příliš silný. Šlo o to, že Schmitt na Apollu 17 poletí a je jedno, s kým. Slayton se tak musel rozhodnout mezi Cernanovou nebo Gordonovou posádkou. Rozhodl se pro Cernana. Více jsme se rošádě kolem posádky Apolla 17 věnovali v L+K 25-26/2002, článek Bitva o poslední Apollo.

Když Gordon pochopil, že se po Měsíci neprojde, opustil v polovině roku 1971 oddíl astronautů. U NASA ale ještě půl roku zůstal v oddělení pokročilých systémů, kde pracoval na návrzích a testování komponent pro raketoplány. V lednu 1972 se stává viceprezidentem klubu amerického fotbalu New Or-

leans Saints. V následujících letech pracuje pro řadu firem stavebních, technologických nebo ropného a plynárenského průmyslu. Zároveň působí v charitativních a vzdělávacích projektech.

Epilog

Gordonův velitel z obou kosmických letů Charles Conrad tragicky zahynul při motocyklové havárii v červenci 1999. Richard Gordon zemřel ve věku 88 let 6. listopadu 2017. Oba nerozluční přátelé tak už zase slouží spolu. ■